

جلد دوم

شطرنج

مهارت در استراتژی

یوهان هلستن

ACUMIAVZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACUMIAVZSTORE.IR

مترجمین :
خلیل حسینی
آرش شاه زمانی
محمد علی اقبال

بنام خدا

مهارت در استراتژی شطرنج

Mastering chess strategy

یوهان هلستن

جلد دوم

فروشگاه تخصصی شطرنج

مترجمان:

خلیل حسینی - آرش شاهزمانی - محمدعلی اقبال

- سرشناسه : هلستن، یوهان، ۱۹۵۷ - م. Johan . Hellsten
- عنوان و نام پدیدآور : مهارت در استراتژی شطرنج = Mastering chess strategy / مولف یوهان هلستن؛ مترجمان خلیل حسینی، آرش شاهزمانی، محمدعلی اقبال.
- مشخصات نشر : شیراز: کیان نشر، ۱۳۹۳ -
- مشخصات ظاهری: ج.: مصور.
- شابک : دوره ۳ - ۳۶ - ۷۵۵۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- ج. ۱: ۹ - ۲۴ - ۷۵۵۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- ج. ۲: ۶ - ۳۵ - ۷۵۵۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- یادداشت : کتاب حاضر ترجمه‌ی کتاب "Mastering chess strategy, 2010" است.
- موضوع : شطرنج - - دستنامه‌ها
- شناسه افزوده : حسینی، خلیل، ۱۳۵۴ - ، مترجم
- شناسه افزوده : شاهزمانی، آرش، ۱۳۶۵ - ، مترجم
- شناسه افزوده : اقبال، محمدعلی، ۱۳۶۶ - ، مترجم
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۳ ۸م۹/۷۱۴۴۵
- رده بندی دیویی : ۷۹۴/۱۲
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۸۵۳۲۹

مهارت در استراتژی شطرنج

نویسنده: یوهان هلستن
مترجمان: خلیل حسینی - آرش شاهزمانی - محمدعلی اقبال
جلد دوم

ناشر: کیان نشر

لیتوگرافی و چاپ: خانه چاپ شیراز

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / تیر ۹۵

بها: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۶ - ۳۵ - ۷۵۵۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸

شابک دوره: ۳ - ۳۶ - ۷۵۵۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸

انتشارات: کیان نشر، شیراز فرهنگ شهر ایستگاه ۱۴ پلاک

۲۰۸ تلفن: ۳۶۳۰۲۸۱۱ فاکس: ۳۶۳۰۰۷۲۴

تمامی حقوق برای مترجم محفوظ است.

فهرست مطالب

۵	بخش چهارم: بازی با پیاده‌ها
۵	فضاسازی
۱۴	ایجاد نقطه ضعف
۳۲	پیاده‌های رونده
۴۶	اکثریت پیاده‌ای
۵۹	زنجیره پیاده‌ای
۷۲	پویایی
۹۰	بخش پنجم: پیشگیری
۹۰	محدودیت
۹۹	پیشگیری
۱۱۲	تحریک
۱۲۳	بخش ششم: استراتژی‌های دیگر
۱۲۳	خانه‌های ضعیف
۱۳۱	پیاده‌های ضعیف
۱۴۳	پیاده‌های دابل
۱۵۶	بلوکه
۱۷۲	ابتکار عمل
۱۸۹	تاکتیک و استراتژی
۲۰۳	آزمون‌ها
۲۰۳	۱۶۳ تا ۱۷۴: کسب فضا
۲۰۵	۱۷۵ تا ۱۹۲: ایجاد نقطه ضعف
۲۰۸	۱۹۳ تا ۲۰۸: پیاده‌های رونده
۲۱۱	۲۰۹ تا ۲۱۸: اکثریت پیاده‌ای

۲۱۲.....	۲۱۹ تا ۲۲۸: زنجیره پیاده‌ای
۲۱۴.....	۲۲۹ تا ۲۴۶: پویایی و تحرک
۲۱۷.....	۲۴۷ تا ۲۶۶: محدودیت
۲۲۰.....	۲۶۷ تا ۲۸۶: پیشگیری
۲۲۴.....	۲۸۷ تا ۳۰۶: تحریک
۲۲۷.....	۳۰۷ تا ۳۱۴: خانه‌های ضعیف
۲۲۸.....	۳۱۵ تا ۳۲۴: پیاده‌های ضعیف
۲۳۰.....	۳۲۵ تا ۳۳۴: پیاده‌های دویل
۲۳۲.....	۳۳۵ تا ۳۵۰: بلوکه
۲۳۴.....	۳۵۱ تا ۳۶۶: ابتکار عمل
۲۳۷.....	۳۶۷ تا ۳۸۲: تاکتیک و استراتژی
۲۴۰.....	

■ پاسخ‌ها

ACHMAZ

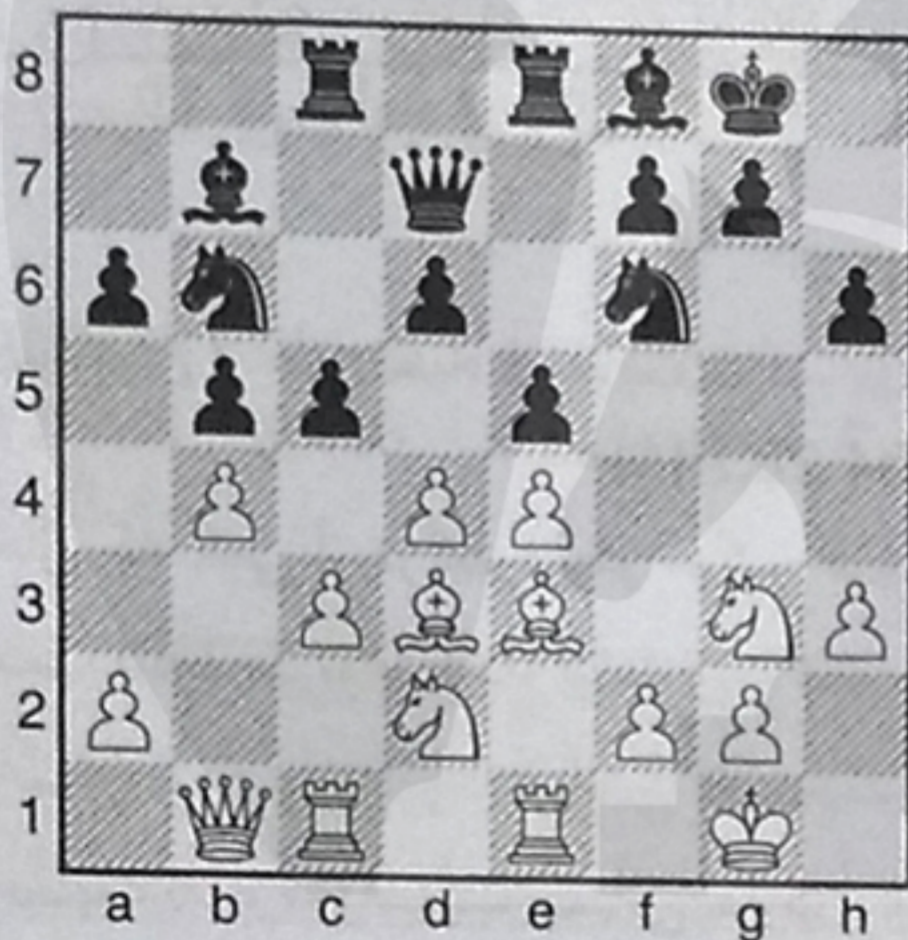
فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

بخش چهارم: بازی بایاده‌ها

بازی‌ها خواهیم آموخت که چگونه پس از دستیابی به برتری فضا از آنها نهایت استفاده را ببریم.

بازی نمونه شماره ۱۱۲
کارپوف - گلیگوریچ
سن آنتونیو ۱۹۷۲

در یک نبرد اسپانیایی، سیاه با $c5-c7$... مرکز سفید را به چالش کشیده است. در این میان کارپوف با تغییر در ساختار پیاده‌ای، فضا را از آن خود می‌کند.

25.bxc5 dxc5 26.d5! ♖a4

بهبود موقعیت اسب و تدارک $c4$... 27 همراه با $c5$... 28 که به تعویض قابل قبولی می‌انجامد. با این وجود با دقت در ادامه بازی به نظر می‌رسد شاید سیاه بهتر بود توجه بیشتری

بازی با پیاده در شطرنج استفاده‌های بسیاری دارد. در بخش‌های پیشین به بعضی از آن‌ها برخوردیم. مانند عبور از ستون‌های باز (بازی شماره ۵۰)، ایجاد فضای خالی در گوشه‌ها (بازی شماره ۲۴) و خلق یک خانه‌ی حمایت شده (بازی شماره ۳۴). علاوه بر این در مثال‌هایی مانند بازی شماره ۳۱ شاهد بودیم که چگونه یک پیاده به تنهایی می‌تواند خطری جدی برای جناح مقابل باشد. در این فصل به بررسی حالت‌های بیشتری از بازی با پیاده خواهیم پرداخت.

فضا سازی

یکی از پیامدهای اصلی بازی با پیاده، ایجاد و کسب فضا است. نمونه‌هایی از این قبیل را در فصل‌های گذشته دیدیم. مانند پیشروی $g4-g5$ در بازی شماره ۸ و پیشروی $b5-b4$... در بازی شماره ۵۱. با هر حرکت رو به جلوی پیاده‌ها قادر به فتح خانه‌های بیشتری هستیم و فضای ایجاد شده توسط آنها بطور معمول سودمند خواهند بود. در بازی‌های پیش رو خواهیم دید که چطور مهره‌های سفید سه بخش اصلی صفحه شامل جناح شاه، جناح وزیر و مرکز را احاطه کرده‌اند. همچنین در این

35. ♖xc3

همراه با تهدید 36. ♖xh6+ و 36. e5.

30. ♖c2 ♖c3 31. f5!

یک حرکت کلیدی. کارپوف از طرح ...e5xf4

و ...♖e5... جلوگیری نموده و در جناح شاه

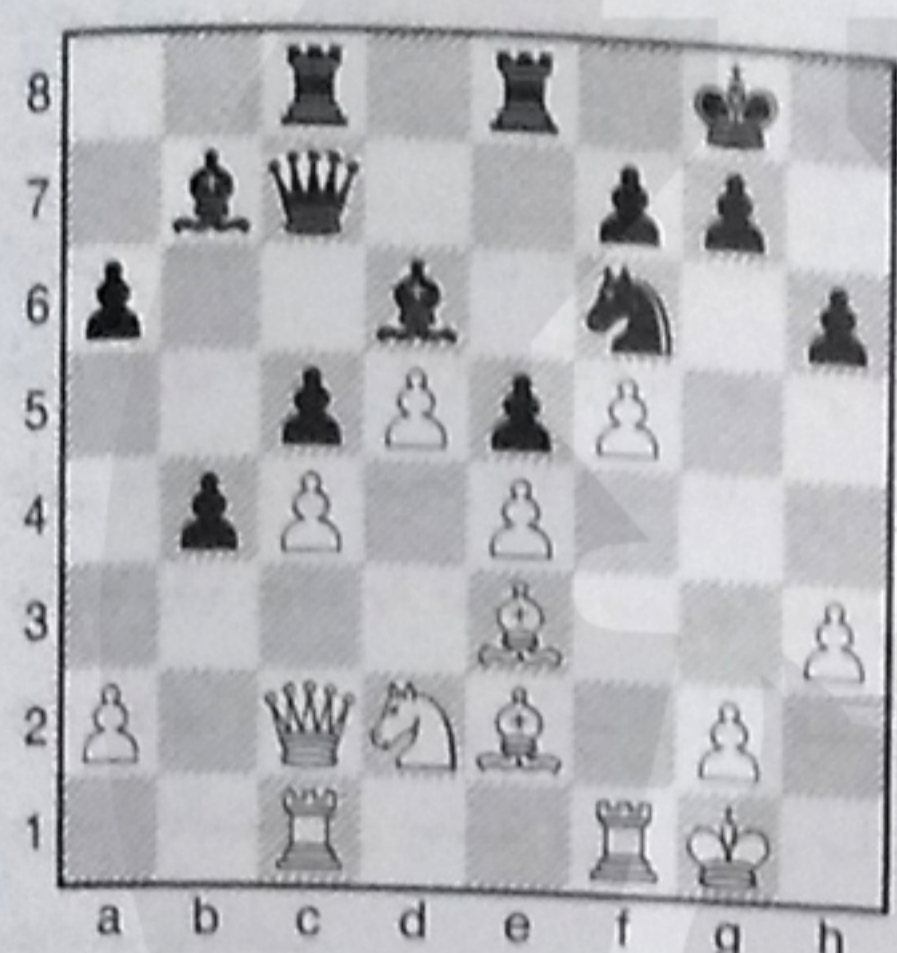
فضای قابل توجهی به دست می‌آورد.

31... ♖f6 32. ♖e2

تعویض فعال‌ترین سوار حریف و پاکسازی

مسیر برای پیاده‌ی g.

32... ♖xe2+ 33. ♖xe2 ♖d6

34. g4!

البته با بسته شدن مرکز، هیچ چیز جلودار

پیشروی پیاده قدرتمند جناح شاه نخواهد بود.

34... ♖f8!

حرکتی زیرکانه که شاه را از جناح خطر دور

می‌کند. درست شبیه به بازی شماره ۶۷

35. h4 ♖e7 36. g5 hxg5 37. hxg5

♖d7 38. ♖g4!

روشی متداول برای به دست آوردن فضا. با

پیشروی پیاده‌ها خانه‌های خالی شده به سرعت

توسط مهره‌های خودی اشغال خواهند شد. در

حقیقت پیش از این چنین رویکردی را در بازی

شماره ۷۴ با حرکت وزیر به d5 دیده‌ایم. اکنون

سیاه باید مراقب حرکت f5-f6 باشد. با در نظر

به جناح مخالف می‌گردد. یک راه دستیابی به

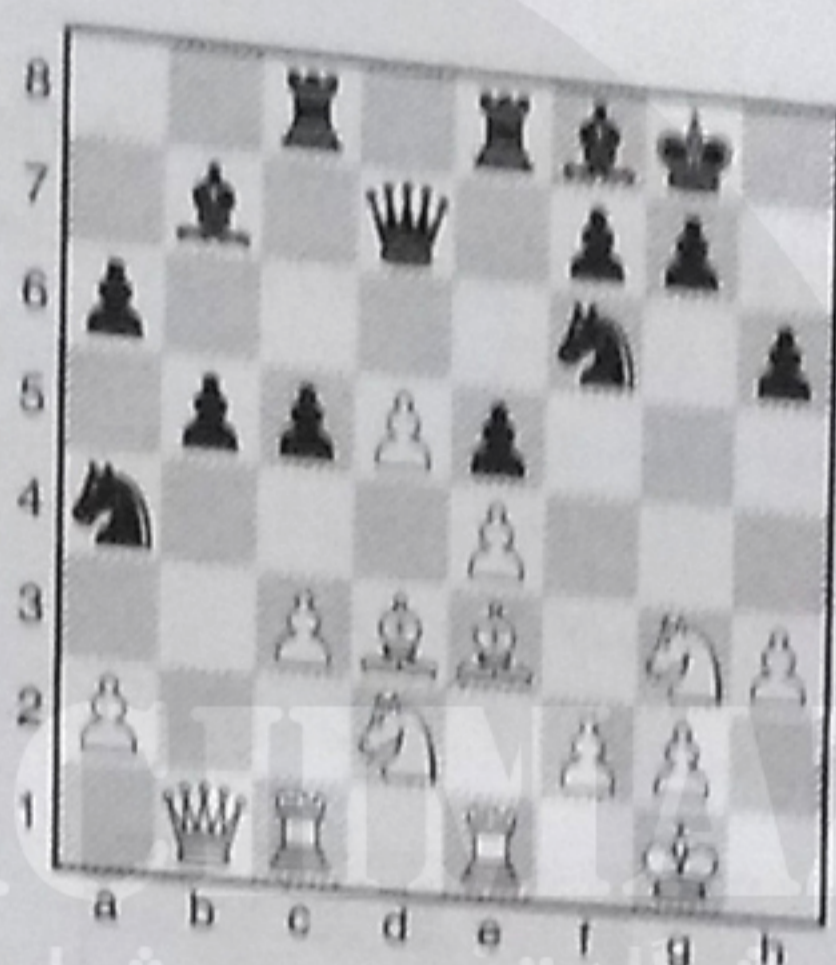
این هدف 26... g6 و تدارک ♖g7... است.

هرچند پس از:

27. c4! b4 28. ♖b3

با ایده‌هایی مانند ♖a5 و a2-a3 سفید

ابتکار عمل خود را حفظ می‌کند.

فروشگاه تخصصی شطرنج

27. c4!

جلوگیری از طرح سیاه و تقویت مرکز.

27... b4 28. ♖f1!

حال که کمی از درگیری در مرکز کم شده

است سفید می‌تواند فشار بیشتری را به سمت

جناح شاه وارد آورد. در این وضعیت خانه

حمایت شده c3 چندانی ندارد.

28... ♖c7

28... g6?! 29. f4 exf4 30. ♖xf4 ♖g7
31. e5!

همراه با برتری چشمگیر برای سفید.

29. f4 ♖d7

بار دیگر استراتژی و تاکتیک سیاه با یکدیگر

هماهنگ نیست.

29... exf4?! 30. ♖xf4 ♖d6 31. ♖xd6
♖xd6 32. ♖f5

همراه با ابتکار عمل نیرومند سفید:

32... ♖d8 (32... ♖e5? 33. ♖f3)

33. ♖a1! ♖c3 34. ♖xc3 bxc3

46.a3!

یک روش متداول در وضعیت‌های همراه با برتری فضایی، بازگشایی یک جبهه‌ی دیگر است. اکنون وضعیت سیاه آنچنان فشرده است که امکان دفاع همزمان در هر دو جناح را ندارد.

46...bxa3 47.♞a2 ♞h4 48.♞xa3
♞gh8 49.♞b1 ♞b8

در ادامه‌ی زیر وضعیت متعادل است:

49...♞h1 50.♞xh1 ♞xh1 51.♞xh1
50.♞e1!

وزیر با تمپ به کاروان حمله ملحق می‌شود.

50...♞xg4

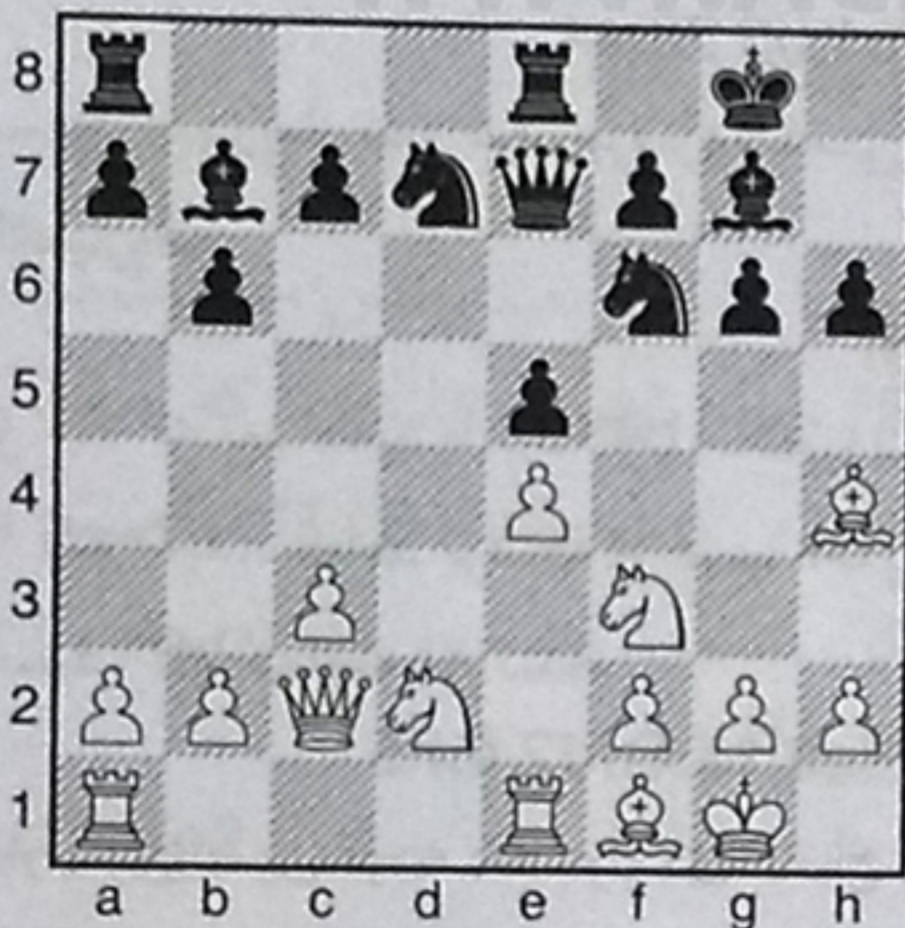
ناامید کننده است اما در ادامه‌ی زیر نیز در نهایت دفاع سیاه از هم می‌شکافد:

50...♞hh8 51.♞a5+ ♞c8 52.f6! gxf6
53.♞xc5
51.♞xg4 ♞c8 52.♞a5+

سیاه تسلیم شد.

52.♞a5+ ♞b6 53.♞xc5! ♞xc5
54.♞xb6 ♞xb6 55.♞xb6+ ♞xb6
56.c5 1-0

بازی نمونه شماره ۱۱۳
کاسپاروف - مارتینویچ
باکو ۱۹۸۰

گرفتن این موضوع سفید حرکت بعد خود را انجام می‌دهد.

38...♞g8 39.♞f2

تدارک ♞h1 با هدف تسلط بر ستون باز.

39...♞h8

حال که شاه سفید مانع تغییر مکان رخ در امتداد ستون e گردیده است، سیاه هراسی از کیش 40.f6+ ندارد.

40.♞h1 ♞cg8 41.♞d1

سفید متوجه شده است که حریف توان رویارویی ندارد. گزینه‌ی نیرومند دیگر:

41.a3! a5 42.♞a4 ♞b6 43.♞b5

بازگشایی یک میدان نبرد دیگر در جناح وزیر - کارپوف.

41...♞d8 42.♞g1 ♞b6 43.♞h2 ♞e7

سیاه می‌خواهد ♞h1 را با 44...♞f8 پاسخ

دهد و در امتداد ستون h مقاومت کند. اما این

حرکت کنترل سیاه در جناح وزیر را کاهش

می‌دهد و این همان چیزی است که کارپوف

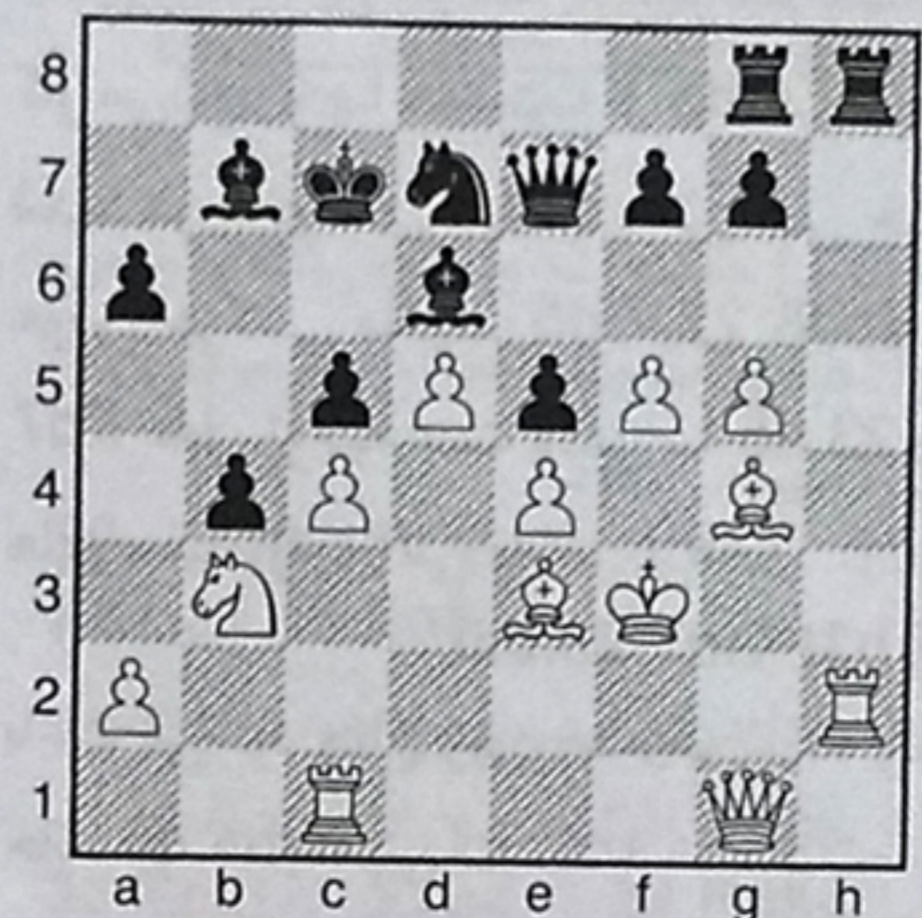
به سرعت از آن بهره‌برداری می‌کند.

44.♞b3! ♞c7 45.♞f3!

تخلیه عرض دوم برای سوارهای سنگین و

حمله به پیاده‌ی c5.

45...♞d7

18.f3 ♖f6 19.♗f2!

حفظ یک فیل خوب.

19...♗g5 20.♘e3

تخلیه مربع c4 اما نه برای فیل!

20...♘df6

21.c4!

حرکتی بسیار نیرومند که به سختی می‌توان دید. حضور این پیاده در c4 امکان ♗e3-d5 را میسر نموده و توسعه جناح وزیر را نیز در پی دارد. در مقابل پس از:

21.♗c4?! ♖e7

مشخص نیست سفید به چه چیزی دست یافته است.

21...c6?!

کاسپاروف با این حرکت به سرعت دست به کار می‌شود و با ممانعت از 22.♘d5 ضعف شدید در خانه‌های سیاه را به تن می‌خورد در عوض حرکتی مانند 22.♘d5 21...♗cd8 22.♘d5 قابل توجیه است وقتی با 23.a5 مهره‌های سفید برتری می‌یابند.

22.♘b3! ♘d7 23.c5!

باعث می‌شود جناح وزیر ضعیف شده ولی از خانه d6 حمایت می‌کند.

23...b5

در مثال قبل کارپوف زمانی اقدام به پیشروی پیاده‌های جناح شاه نمود که مرکز میدان بسته شده و حریف هیچ امکان بازی متقابل نداشت. اما وضعیت‌های بسیاری وجود دارد که این نوع پیشروی پیاده، امنیت شاه را به خطر می‌اندازد. در مقام مقایسه می‌توان گفت پیشروی پیاده در جناح وزیر از خطر کمتری برخوردار بوده و بیشتر بازی می‌شود. به این مثال توجه کنید.

14.b4!

کسب کمی فضا و گرفتن خانه‌ی c5 از اسب سیاه.

14...a6

حرکت فعال 14...a5!؟ طرح سفید را پیچیده می‌کرد. به عنوان مثال:

15.a3 ♗a7 16.♗d3 ♗ea8 17.♖b2

همراه با اندکی برتری برای سفید - کاسپاروف.

15.♘c4 ♗ac8?!

سیاه با آگاهی از ادامه‌ی زیر این حرکت را انجام می‌دهد:

15...c5? 16.♗ad1 cxb4 17.♘d6

اما بهتر بود ادامه‌ی زیر را بازی می‌کرد:

15...♖e6! 16.♘fd2

16.a4 a5!

همراه با بازی متقابل.

16...c5 17.♘e3 cxb4 18.cxb4 ♗ac8 19.♖b1 b5 20.a4

سفید این بار نیز تنها برتری کمی دارد - کاسپاروف.

16.a4!

از حالا به بعد سفید با b4-b5 آماده رویارویی با c7-c5... خواهد بود که از اسب c4 پیاده‌ی ضعیف b6 حمایت می‌کند.

16...♖e6 17.♘fd2 ♘h5

مارتینویچ بدون توجه به مزایای جناح وزیر، تمرکز خود را به جناح دیگر انتقال می‌دهد.

بخش اول: مفاهیم اصلی استراتژی

اکنون اجازه دهید تعدادی از مثال‌های مربوطه را در عمل ببینیم.

بازی نمونه شماره ۱
کوچلوف - گیورگیف
ماینس ۲۰۰۲ (مسابقه‌ی سرخ)

بهبود موقعیت سوارها

در نگاه اول وضعیت سفید بهتر به نظر می‌رسد، تمامی مهره‌هایش فعال هستند و در جناح وزیر برتری اکثریت پیاده‌ای دارد. حریف در خانه‌ی a6 ضعف داشته و از همه مهم‌تر نیروهای سیاه به دلیل جایگیری غلط اسب در e8، مسدود شده‌اند.

21...g6!

ساده اما نیرومند. طرح سیاه f5-g7... با هدف بهبود موقعیت اسب است.

22.♠f1

مقدمه

شاید بتوان وسط بازی را سخت‌ترین مرحله‌ی بازی تلقی نمود، جایی که بازیکن پیوسته با چالش‌های استراتژیک و تاکتیکی مواجه است. بدون تردید ظرفیت تاکتیکی اساس نبرد مستقیم و خلق و پیشگیری از تهدیدها و دیگر مفاهیم متداول در بازی است؛ هر چند ما همچنان به برخی رویکردهای اصلی که در طول بازی مفید هستند، نیاز داریم. مربی شهیر "مارک دوورتسکی" در اثر بزرگ خود "استراتژی در شطرنج" رشته‌ای از مفاهیم و تعاریف مربوط را که با مقداری تغییر و تبدیل‌های جزئی، پایه تئوری این بخش را تشکیل می‌دهد، به طور اجمالی بیان می‌کند.

مروری بر مفاهیم

بطور کلی هر فعالیتی را که در بازی عهده‌دار می‌شوید می‌توان در یک عملیات تاکتیکی و استراتژیک خلاصه نمود. درک عملیات تاکتیکی آسان است. تهدید مستقیم، آچمزی، چنگال، منحرف کردن و غیره. به‌عنوان عملیات استراتژی نیز می‌توان به هر یک از موضوعات زیر پرداخت:

۱. بهبود وضعیت مهره‌ها

۲. بازی پیاده‌ها

۳. تعویض‌ها

۴. پیشگیری (محدودسازی و جلب)

23.d6+ ♔h8 24.♞b7

همراه با 25.dxe7 و یک برتری قابل توجه برای سفید.

21.d6!

یک حرکت کلیدی دیگر که قطره‌های h1-a8 و a2-g8 را با هدف فعالیت‌های تاکتیکی پاکسازی کرده و سفید را یک گام به ساختن یک پیاده‌ی رونده نزدیک‌تر می‌کند.

21...b6

هیچ یک از ادامه‌های زیر شانس مقاومت در اختیار سیاه قرار نمی‌دهند - کراسنکوف:

21...exd6 22.♞a2+! ♔h8 23.♞xa7

همراه با دو تهدید 24.♞xc5 و 24.exd6

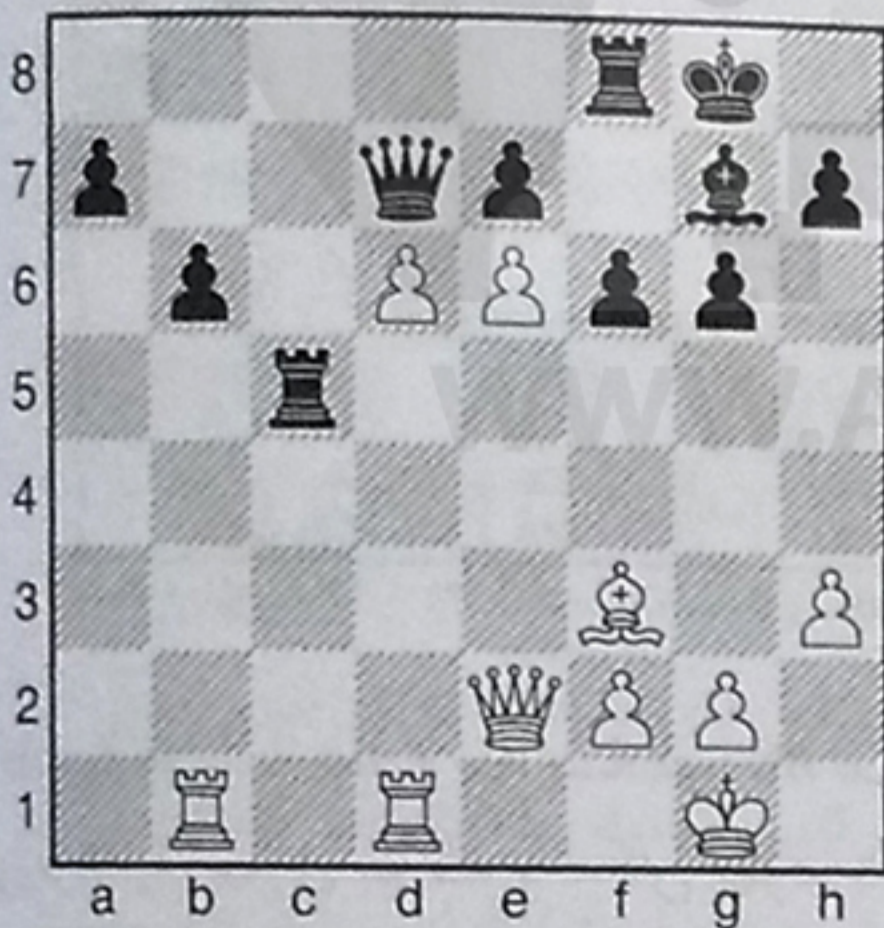
21...fxe5 22.♞xc5 ♞xc5 23.♞a2+!

♔h8 24.♞xa7 ♞c4 25.♞xb7

22.♞xc5!

سفید در نهایت برتری دو فیل خود را با پیشروی بیشتر پیاده‌های مرکزی خود تعویض می‌کند.

22...♞xc5 23.e6

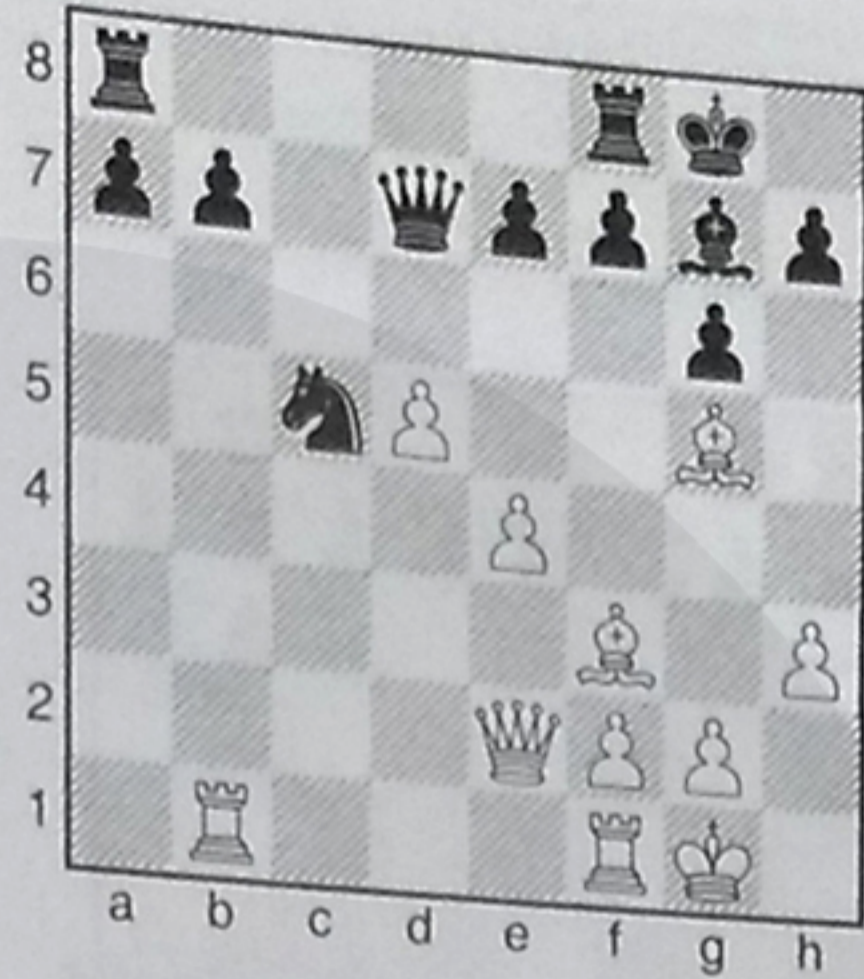

در کمتر از ۱۰ حرکت پیاده‌های مرکزی سفید پیشروی چشمگیری داشته و اکنون سفید آماده تبدیل این برتری با یک پیاده‌ی رونده تعیین‌کننده است.

23...♞c8

17...♞c5

خ.

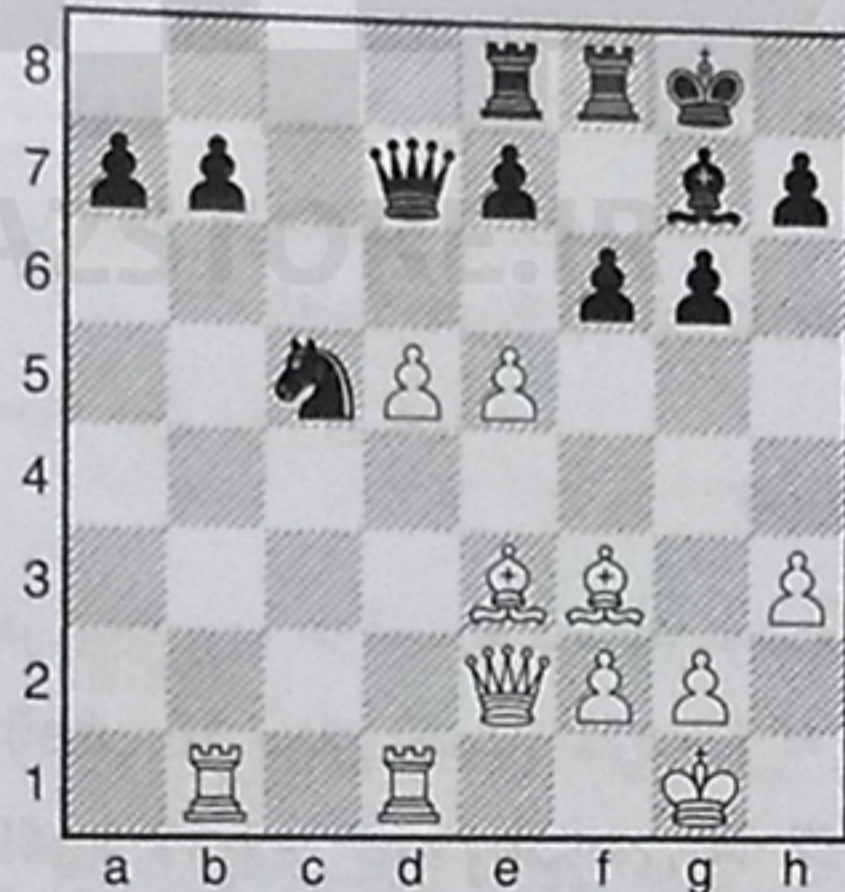
18.e5!

استثنایی وجود ندارد و باید دانست که پیاده مرکز در عرض پنجم همیشه یک نیروی مخرب است.

18...♞ae8

تدارک f7-f6... با هدف خلق یک بازی متقابل ناچیز.

19.♞fd1 f6 20.♞e3!

20.exf6?! exf6

20...♞c8

و یا:

20...b6 21.♞xc5 bxc5 22.♞c4! fxe5

دانش از مطالعه و مهارت از تمرین به دست می آید.

استادبزرگ "یوهان هلستن" معتقد است کسب مهارت در استراتژی شطرنج - درست شبیه به تاکتیک در شطرنج - نیازمند تمرین، تمرین و باز هم تمرین است!

این کتاب بی نظیر را می توان نتیجه چندین سال کار تمام وقت مولف در حوزه ی مربیگری شطرنج دانست که با هدف تدوین یک برنامه آموزشی هدفمند، جهت بهبود تفکر استراتژیک، طراحی شده است. در این کتاب با تمرکز بر بسیاری از موضوعات کلیدی، اصول اساسی بازی استراتژیک آموزش داده می شود. علاوه بر مثالهای موجود در کتاب، تمریناتی نیز وجود دارد که با دقت هرچه تمام تر انتخاب شده اند و به خواننده کمک می کنند ضمن ارزیابی میزان پیشرفت خود، دانش خود را نیز در بوته ی آزمایش قرار دهد. به این ترتیب چنین دوره آموزشی را می توان گزینه ای ایده آل برای پیشرفت بازیکنان در هر سطحی تلقی نمود. این کتاب در اصل برای شطرنج آموزان تدوین گردیده است و به همین دلیل مربیان محترم شطرنج می توانند از آن به عنوان یک منبع غنی آموزشی استفاده نمایند.

• یک دوره آموزشی ضروری جهت درک استراتژی در شطرنج

• کتابی مشتمل بر سفارشات اساتید و متخصصان شطرنج

• همراه با تمرینات آموزشی و کاربردی متناسب با هر درس

استادبزرگ یوهان هلستن، قهرمان سابق کشور سوئد و صاحب مدال طلای مسابقات قهرمانی تیمی اروپا هستند. ایشان یکی از مربیان نامدار هستند که در کسوت نویسندگی نیز از خود آثار ماندگار و ارزشمندی به جای گذاشته اند.

انتشارات کیان نشر

ISBN:978-964-7552-35-6

9 789647 552356

بیات شطرنج استان فارس